

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE UWE JEUGD VERNIEUWT ALS EENS ARENDS PSALM 103:5

Onder redactie van Prof. Dr K. Schilder.

Medewerkers: Ds F. A. den Boeft, Helpman; Ds E. T. v. d. Born, Amersfoort; Ds R. H. Bremmer, Zwolle; Ds J. van Bruggen, Assen; Ds D. J. Buwalda, Kampen; Prof. P. Deddens, Kampen; Ds L. Doekes, Hilversum; Ds D. van Dijk, Groningen; Ds J. Francke, Rotterdam; P. Groen, Rotterdam; Prof. B. Holwerda, Kampen; K. v. Huizen, Groningen; A. Janse, Breda; Dr P. Jasperse, Leiden; Ds B. Jongeling, Apeldoorn; Ds H. Knoop, Rotterdam; Ds J. Meester, Haarlemmermeer; Mr J. Meulink, Enschede; Ds H. M. Mulder, Kampen; Dr G. K. Schoep, Den Haag; A. Schilder, Den Haag; Ds H. J. Schilder, Utrecht; Ds J. Smelik, Groningen; Dr H. Smilde, Groningen; Ds J. P. v. d. Stoel, Batavia; D. Stroot, Bussum; Prof. Dr C. van Til, Philadelphia, Pa, U.S.A.; Prof. C. Veenhof, Kampen; Ds G. Visée, Kampen; Ds C. Vonk, Schiedam; Ds F. de Vries, 's-Gravenhage; Ds D. K. Wielenga, Rotterdam; A. Zijlstra, Groningen.

Alle stukken bestemd voor de Redactie zende men aan: Prof. Dr K. SCHILDER, Vloedijk 14, Kampen
Adm.-adres: Oosterbaan & Le Colnatre N.V. — Goes

Postrekening Nummer 406040 ten name van
BUREAU „DE REFORMATIE“ — GOES
Telefoon 2424

Abonnement: f 4.— per half jaar bij vooruitbetaling
Voor het Buitenland en Ned. Indië f 10.— per jaar
Advertentie: 10 cent per mm. Losse nummers 20 cent

INHOUD: Hoofdart.: Rondom de Staten-berijming van 1773. 5. — Uit de Schrift: Geen dank (Luk. 17: 9, 10a). — Kerk. leven: De kolenbrander en de prelaten. — Karbonarisch geloof, overal aangekeekt. — Brief Prof. Deddens en bezoek ds B. A. Bos. — Broeders vragen antwoord. — Het Schriftbewijs bij niet-theologen. — De zender Bloemendaal. — Lit. en Kunst: Een goede oplossing. — Boekbespreking: Tusschen Kuyper en Barth., 3. slot. — Juliana Regina. — Pol. en Soc. leven: De crisis van het gezag in het bedrijfsleven, 26. slot. — Mr K. Groen krijgt een standje van Prof. Mr A. M. Donner. — Gezinsleven. — Groninger Brieven. — Kerknieuws.

— Lit. en Kunst: Een goede oplossing. — Boekbespreking: Tusschen Kuyper en Barth., 3. slot. — Juliana Regina. — Pol. en Soc. leven: De crisis van het gezag in het bedrijfsleven, 26. slot. — Mr K. Groen krijgt een standje van Prof. Mr A. M. Donner. — Gezinsleven. — Groninger Brieven. — Kerknieuws.

Het antwoord moet waarschijnlijk gezocht in de mode der dagen. Het moest alles statig en plechtig toegaan: Het trage zingen van het volk verfoede men en daarom was men voor den korten zingtrant (van Iperen voerde die te Veere in). Maar men voelde ook weinig voor den levendigen, bruisenden gemeentezang als in de dagen van Calvijn en Datheen. Neen, de Duitse koralen, die zullen wel het model geweest zijn. Eigenlijk was de gereformeerde kerk toch al achterlijk, dat ze nog geen gezangenbundel bezat. De slappe tijdgeest, die vreemd was aan het élan uit den reformatietijd, zal wel oorzaak geweest zijn, dat de psalmkiezers weinig oog hadden voor de oorspronkelijke melodie en belangstelling daarvoor aan enkele liefhebbers overlieten.

En zoo bracht de invoering van de berijming van 1773 wel hier en daar een nieuw orgel. Ook werd er op sommige plaatsen met vlugger gezongen. Maar de gemeentezang, als in den reformatietijd was niet hersteld. Het werd niet zoo, dat de gemeente, naar het oogmerk van David en Asaph en Calvijn, weer vlot geheele psalmen zingen kon.

Neen, al meer kwamen nu versjes in de mode. En ook al om den dienst niet te lang te doen duren, moest men wel enkele versen opgeven. Met het noodlottige gevoel, dat enkele versen populair werden, dat meestal de keus viel op wat innig en stichtelijk scheen. En dat zoo, dank zij veelzins toegepaste subjectieve selectie, een groot stuk Godsopenbaring in de psalmen (vooral betreffende de verbondswraak) verdonkeremaand bleef.

De statencommissie heeft trouwens het kwaad gebruik van „versjes opgeven“ en ze zoo uit hun verband rukken, in de hand gewerkt. Bij Ps. 32:3 vermeldt van Iperen: „Aan het derde vers vond men, met hoog verloop, dienstig, om dies uit te laten, en een aanspraak aan de Godheid in te lussen; ten einde men het versje, op zich zelve, zou kunnen zingen; welke stokregel, ook bij andere gelegenheden, werd in acht genomen“ (I, 455). Zoo werden psalmen tot gezangen! Opgevuld met stoplappen, beroofd van de frisheid der melodie, statig gezongen als duitse koralen en zoo berijmd, dat ze afzonderlijk gezongen konden worden als een plechtig vaersje!

Mede dank zij een onwettige staatscommissie, worden er nog steeds niet in den eeredienst geheele psalmen gezongen volgens het oogmerk van David, Asaph en Calvijn! Ja, velen zijn in den waan, dat dit eigenlijk niet kan of niet past.

Sneek.

C. v. d. WAAL.

UIT DE SCHRIFT

Seen dank

Hij dankt toch den slaaf niet? Alzoo moet ook gij zeggen

Lucas 17: 9, 10a.

Heel den bijbel door resoneert dat bekende woord: de rechtvaardige zal leven door zijn geloof. In Gen. 15: 6 (vgl. Rom. 4: 3, 9, 18, 22; Gal. 3: 6; Jac. 2: 23) komt in een fundamentele plaats voor de eerste maal het later gefixeerde hebreeuwsche werkwoord voorgeloovent voor. Abraham geloofde God, staat daar; hij verliet zich op Hem, die daar pas tot hem gesproken had.

Rondom de Staten-berijming van 1773 (V)

HOOFDARTIKEL

IS ER BIJ DE PSALMBERIJMING GEREKEND MET DE OORSPRONKELIJKE ZANGWIJZEN?

De commissie was nogal eenzijdig samengesteld. De heeren predikanten hadden de meeste aandacht voor het vormen van gladdere regels. In van Iperens kroniek vinden we soms melding gemaakt van het feit, dat de commissie ook aan de muziek gedacht heeft. „In den XXsten Psalm waren, in de vier laatste regels, by Voet, een sleeper en een staander, voor de rymklanken; maar by Datheus, telkens vier overhands rymende sleepers; en eenige kenners van de Muzyk hadden gezegd, dat er vier sleepers moesten zyn“ (I, 421). Omdat de laatste noten lang waren, bracht men het woordaccent hiermee in overeenstemming.

Ook is in de toespraak na afloop van de werkzaamheden tot de Staten de wensch naar voren gebracht, dat de Hoog Mogenden de vele mislagen in het stellen der zangnoten nauwkeurig zouden doen verbeteren ten voordeele van de eenstemmigheid en welluidendheid van het kerkgezag. Bekwame zangdeskundigen zouden hier verbeteringen kunnen aanbrengen (v. I, II, 406).

Doch hier schijnt niet veel van gekomen te zijn.

De Staten hebben dit verzoek wellevend aangehoord, doch lieten de zaak verder zooals zij was: een wanhopige verwarring in de notatie.

Toch heeft men, naar aanleiding van de nieuwe berijming, op een paar plaatsen een begin gemaakt met het rhythmisch zingen. Dit was namelijk in dien tijd vrijwel uitgestorven. Van Iperen verhaalt enkele uitzonderingen: „In vroeger tyden, was men reeds voorzichtig te werk gegaan met het aanpryzen en smake-lyk maaken van eenen beteren zingtrant, zonder de Noten onnoodig uit te rekken, in den mond te draajen te kaauwen en door ettelyke verlagingen en verheffingen tusschen de tanden en 't gehemelte, slangsgewyze henen te slingeren en te dwarrelen, gelyk tot hier toe, de meest algemeene, doch belagchelyke gewoonte geweest was“ (II, 451). Immers te Leeuwarden was plm. 1740 de organist Oevering met een soort reformatie van het psalmgezag begonnen. Eerst had hij zich vergeefs gewend tot regeering en kerkeraad, doch dit was vruchteloos. Toen begon hij illegaal, „denkelyk met oogluikingen en heimelyke toestemming van beiden“, en hij had succes bij de gemeente. Deze wende hij eraan de heele en halve noten te zingen. Zangoefeningen werden gehouden, 65 psalmen, die het makkelijkst te zingen waren, werden uitgekozen. En tenslotte werd na kennisgeving daarvan „van de preekstoelen“ dit rhythmisch zingen officieel ingevoerd. Zoo zong Leeuwarden lang vóór de nieuwe berijming de psalmen Datheus rhythmisch. Het zal wel eens even gebotst hebben, het woordaccent en het muziekaccent, maar men wilde terug naar den oorspronkelijken zingtrant. En dan zegt men nog wel: Frisia non cantat, Friesland zingt niet!

„Die berichten, die my van goeder hand verzorgd zyn, dacht ik hier te moeten plaatsen“, aldus van Iperen (II, 452), „van wegens de zeldzaamheid van het

geval, en om dat die oorspronkelyke Zingtrant der Psalmen, toen ook te Rauwert, Ynsum, Jouwer (= Joure), Koudum, Grouw, en in andere Friesche dorpen, is aangenomen; en na de invoering der Nieuwe Beryminge, te Sneek, te Workum, te Langweer, te Weidum, genoegzaam in de gansche Grieteny van Baarderadeel, en in menige andere Friesche plaatsen; en nu onlangs, ook te Middelburg in Zeeland, en te Dordrecht in Holland is in gebruik gebracht“. Iets dergelijks had ook plaats te Loosduinen.

Echter, zooals van Iperen ook toefat, dit zingen der gemeente precies zooals zij „denkelyk over twee honderd jaaren, de Psalmen van Datheus gezongen had“ (II, 460), was een zeldzaamheid. In vele plaatsen liet men alles bij het oude. En in andere voerde men den z.g. korteren zingtrant in. „Zy bestond daarin, dat men de eerste noot lang, de middelnoten kort en wederom de laatste noot van iederen zangregel sleepende zingt; en, tusschen elken zangregel, eene ruste houdt om adem te schep- pen, tot dat men het aanheffen van den volgende regel, door den Voorzanger duidelyk begint te hooren“ (v. I, II, 452, 453).

Van Iperen weet mede te deelen, dat Florimond de Remond, raadshier van Bourdeaux, op het einde der 16e eeuw, die in zijn jeugd Hugonoot was, vertelde, dat sinds 1553 de psalmen in den Calvinistischen eeredienst werden ingevoerd. „Het zingen der Psalmen, 't geen men by de preeken waarneemt, duurt op zyn best een half vierendeel uurs“. Van Iperen concludeert hieruit, dat er in den reformatietijd lang gepredikt werd; dat men tusschen den dienst nu en dan zong en wel, dat dit ongemeen kort duurde. Immers, behalve bij Ps. 119 werden „geheele Psalmen, volgens het oogmerk van David en Asaph (spatiëring van mij, v. d. W.) gezongen, en dat wel binnen den omtrek van 7 of 8 minuten“ (I, 110). En dat, terwijl in zijn tijd 10 minuten noodig waren volgens den gewonen zingtrant „om de noten, korte of lange alle even lang uit te rekken, in het uitgalmen van twee of drie zangvaarsen“ (I, 110)!

Het was dus zoo, dat van Iperen, en denkelijk ook wel zijn mede commissie-leden wisten,

dat men vroeger in korten tijd geheele psalmen zong

en dat men deze op heele en halve noten zong.

Nu is het een feit, dat ook in deze nieuwe berijming het woord-accent niet steeds in overeenstemming gebracht is met het melodisch accent. Ook de staatsberijming staat hier en daar het rhythmisch zingen in den weg, al maakt zij het niet zoo bont als de berijming van Datheen. De vraag komt op: waarom hebben de psalmkiezers niet, naar à Brakels wensch, gezorgd voor een bundel, die geheel gedicht was op de oude voorzeten? Want eigenlijk is het nu zoo, dat deze bundel terugkeer naar den ouden zingtrant niet bevordert heeft; meestal bleef men iso-rhythmisch (alle noten even lang) zingen.